

Zpráva o činnosti Archivu Národního technického muzea v Praze za rok 2023

Sídlo archivu a kontakty: Kostelní 42, 170 78 Praha 7
tel. +420 220 399 196, fax. +420 220 399 200,
archiv@ntm.cz, <https://www.ntm.cz/pro-badatele/archiv-narodniho-technickeho-muzea#zakladni-informace>

Zřizovatel: Ministerstvo kultury ČR, zřizovací listina č. j. 17476/2000 z 27. 12. 2000 ve znění rozhodnutí ministryně kultury č. 3/2013 ze dne 20. 6. 2013.

Zařazení v organizační struktuře instituce: Národní technické muzeum – odbor archivních, knihovních a informačních zdrojů – oddělení Archiv Národního technického muzea

Akreditovaný specializovaný archiv podle zákona č. 499/2004 Sb., § 80, odst. 4 (akreditace potvrzena ředitelem OASS MV ČR dne 2. 12. 2008, č. j. MV-70447-4/AS-2008).

Výroční zpráva Archivu Národního technického muzea za rok 2023 byla vyhotovena na základě odst. 1 a 2 § 62 zákona č. 499/2004 Sb., o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

I. Personální obsazení archivu NTM k 31. 12. 2023

vedoucí oddělení:

PhDr. Zdeněk Vácha (1,0 úvazku), současně jako ředitel odboru archivních, knihovních a informačních zdrojů

pracovníci:

Bc. Helena Cedlová (1,0 úvazku) (projekt DKRVO)

Mgr. Kateřina Lounová (0,8 úvazku)

Mgr. Zuzana Nedbalová (1,0 úvazku)

Mgr. Jaromír Patočka, PhD. (0,8 úvazku)

Martin Ulrich (1,0 úvazku)

Úvazek 1,0 PhDr. Romany Petrunčíkové (mateřská dovolená) zůstal po celý rok 2023 neobsazen.

II. Celkové množství uložených archiválií

V Archivu NTM je k 31. 12. 2023 evidováno celkem 609 archivních souborů v celkové metráži 2363,25 bm; nezpracovaná část (342 archivní soubory) tvoří 2092,03 bm (88,52%), zpracovaná (162 archivní soubory, dalších 105 souborů je částečně zpracováno) 271,22 bm (11,48%), z toho inventarizovaná (46 archivních souborů, dalších 21 je inventarizováno částečně) 37,93 bm (1,60%, resp. 13,98% ze zpracované části). Všechny archivní soubory jsou evidovány v evidenčním statusu 1 jako „archivní soubory v přímé péči instituce, uložené v instituci“. Za rok 2023 byl přírůstek 3 archivní soubory. Celkově došlo k přírůstku 7,44 bm, z toho 5,83 bm u

nezpracovaných archivních souborů, 1,61 bm u zpracovaných, resp. inventarizovaných archivních souborů.

Evidence v programu PEvA byla vykonávána průběžně, nově byly zapsány 3 archivní soubory (NAD 917-919), průběžně aktualizováno bylo 16 listů NAD.

Základní evidence archivních pomůcek obsahuje 273 archivní pomůcky.

Ve dnech 7. a 8. 3. 2023 byla v Archivu NTM provedena kontrola vedení evidence NAD ze strany odboru archivní správy a spisové služby MV ČR (protokol čj. MV-34069-2/AS-2023).

Na základě reálných možností Archivu NTM zajistit péči o filmové archiválie na hořlavé podložce bylo v souladu s metodickým pokynem OAS MV ČR č. 2/2018 (čj. MV-16054-1/AS-2018) formou smlouvy o změně příslušnosti hospodařit s majetkem státu předáno do správy Národního filmového archivu 61 těchto filmových archiválií.

V průběhu druhé poloviny roku 2023 byla zahájena kontrola obsahu modulu Původci a jejich párování mezi programem PEVA II a CAM. Takto bylo zpracováno 145 ze 795 původců. Kontrola bude pokračovat v roce 2024.

Na základě nové povinnosti mít na pracovišti minimálně jednoho pracovníka s právem změny v IS CAM s rolí PEvA či CAMII/CAMIII (čj. MV-171396-2/AS-2022) byl 4. 10. 2023 získal toto oprávnění (CAM III) vedoucí ATM Zdeněk Vácha. Další pracovníci ANTM projdou atestačním řízením v roce 2024.

III. Výběr, zpracování a využívání archiválií

III. 1. a) Výběr archiválií ve skartačním řízení

V roce 2023 nebyla vykonána v rámci zřizovatele žádná skartační řízení.

III. 1. b) Výběr archiválií mimo skartační řízení:

vnější změna č. 1/2023: *800 Sběrka fotografií – dar (Renault Club Praha);*

vnější změna č. 2/2023: *917 Sdružení polygrafů, o. s. Praha – dar (Jana Vránková);*

vnější změna č. 3/2023: *796 Sběrka archiválií různé provenience – dar (Ing. Jiří Kyncl);*

vnější změna č. 4/2023: *809 Sběrka oborové dokumentace – dar (Michael Beránek);*

vnější změna č. 5/2023: *796 Sběrka archiválií různé provenience – dar (Ing. Helena Krásničanová);*

vnější změna č. 6/2023: *748 sbírka technické dokumentace (Sběrka LA) – dar (Ing. Pavel Kučera);*

vnější změna č. 7/2023: *748 sbírka technické dokumentace (Sběrka LA) – koupě (Ing. Pavel Kučera);*

vnější změna č. 8/2023: *809 Sběrka oborové dokumentace - koupě (RNDr. Mojmír Stojan);*

vnější změna č. 9/2023: *796 Sběrka archiválií různé provenience – koupě (Filip Čížek);*

vnější změna č. 10/2023: *800 Sběrka fotografií – dar (Libuše Kučerová);*

vnější změna č. 11/2023: *809 Sběrka oborové dokumentace – dar (Vladimír Hanzl);*

vnější změna č. 12/2023: *918 Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (fotosbírka)* – dar (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze);
vnější změna č. 13/2023: *800 Sbírka fotografií* – dar (Vysoká škola chemicko-technologická v Praze);
vnější změna č. 14/2023: *807 Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schemat* – dar (Hana Runštuková);
vnější změna č. 15/2023: *916 Peterka Jaroslav, Ing., CSc.* – dar (Ing. Jaroslav Peterka, CSc.);
vnější změna č. 16/2023: *810 Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* – koupě (Česká národní banka);
vnější změna č. 17/2023: *911 Sedlák Jan, doc. RNDr., CSc.* – dar (Marie Sedláková);
vnější změna č. 18/2023: *919 Růžička Jiří Alois, Ing., DrSc.* – dar (PhDr. Radovan Lovčí);
vnější změna č. 19/2023: *796 Sbírka archiválií různé provenience* – dar (Blanka Cvrčková);
vnější změna č. 20/2023: *810 Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* – odúmrť (Česká Republika - Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových);
Před dokončením zůstalo šest akvizic.

III. 2. Zpracování a inventarizace archiválií

V průběhu roku 2023 byla prováděna především průběžná inventarizační práce v rámci rozsáhlejších archivních souborů:

- 94 *Valtera Matěj* (Vácha, 5,56 bm, reinventarizace povodní 2002 poškozeného fondu dle původní pomůcky);
- 237 *Křížík František, Ing.* (Cedlová, 7 bm průběžně zpracováno, příprava pomůcky);
- 345 *První česká vzájemná pojišťovna* (Vácha, pokračovala rekonstrukce archivního souboru po poškození povodní 2002; vyhotoven soupis obcí na základě dochovaných mapových podkladů, probíhala identifikace záznamů podle původní archivní pomůcky (berní okresy), záznamy doplňovány o informace z dobových soupisů – dokončena byla identifikace 5600 z 5610 archiválií);
- 484 *Cenek Josef* (Cedlová, průběžné zpracování – pořízen hrubý seznam obsahu);
- 540 *ČKD* (Patočka, zpracování části výkresů nalezených v souboru 807 *Sbírka výkresů, technické dokumentace, map a schémat*, původně při GI označených jako nedohledané, aktualizovaná archivní pomůcka 224);
- 550 *Hodek Gustav* (Cedlová, příprava archivní pomůcky po dokončení inventarizace);
- 574 *Národní technické muzeum* (Vácha, 6 bm, zpracováváno průběžně);
- 621 *Koblic Přemysl* (Nedbalová-Vácha, dokončena kontrola nefotografické části archivního souboru před vydáním archivní pomůcky);
- 697 *Sbírka průmyslových patentů* (OON-Lounová, 9,4 bm, zpracováno průběžně);
- 712 *Skopec Rudolf* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií dle zrušené původní pomůcky, pomůcka nepoužitelná, vyhotoven interní rámcový soupis, 1,13 bm);

- 714 *Hlavatý a spol.* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií, vyhotoven interní rámcový soupis, 0,1 bm);
- 732 *Husník Jakub, prof.* (Nedbalová, kontrola stavu archiválií, vyhotoven rámcový soupis, 0,2 bm);
- 749 *Sbírka fotografií a negativů (Sbírka LA)* (Patočka/Ulrich, rekonstrukce původní pomůcky po poškození materiálu při povodni 2002, zpětná identifikace dalších 200 snímků z 4990 položek. Identifikace probíhala zatím tam, kde se u snímku alespoň částečně dochovaly původní údaje);
- 789 *Sbírka ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu* (Nedbalová, pokračování hloubkové revize, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI)
- 791 *Sbírka vzpomínek a rukopisů k dějinám techniky a průmyslu (Kleplova sbírka)* (Ulrich, Lounová, Nádeníčková – proběhlo rejstříkování 8 svazků);
- 800 *Sbírka fotografií – Schenkova sbírka (Lounová, 2,3 bm, zpracováno průběžně)*;
- 800 *Sbírka fotografií – audiovize* - bližší identifikace 101 filmů o celkové stopáži 29 hod. 44 min. (Ulrich – Lešovský);
- 800 *Sbírka fotografií* (Nedbalová, 17 ks, inventarizováno průběžně, dohledávány jednotliviny nenalezené při GI)
- 800 *Sbírka fotografií – Eliščina sbírka* (Nedbalová, započata hloubková revize);
- 807 *Sbírka plánů a výkresů* (Lounová, Patočka, práce na seřazení dle témat, průběžně);
- 810 *Sbírka plaket, medailí, mincí a drobné plastiky* (Cedlová, kontrola popisu v souladu s numismatickými pravidly, dokončování rozpracované AP);
- 844 *Vagónka Tatra (Ulrich, na základě požadavků externích i interních badatelů dochází k průběžnému výběru materiálů, které musí být následně minimálně očištěny a přebaleny, ale často vyžadují odborný zásah Odd. restaurování papíru, následně probíhá jejich ukládání do depozitáře v Čelákovících).*

Na konci roku 2023 nebyly dokončeny archivní pomůcky k archivním souborům 621 Koblic Přemysl, 898 *Závody přesného strojírenství Zlín a 914 Koh-i-noor, a. s. Praha.*

V nezpracovaných fotografiích 800 Sbírky fotografií bylo nalezeno 327 skleněných negativů Rukopisu Zelenohorského, byly zařazeny do 555 Viktorín Vojtěch.

III. 2. 1. ELZA

Na základě požadavku OAS MVČR (čj. MV-10958-1/AS-2017 ze dne 23. 1. 2017) byl vypracován Harmonogram implementace software pro tvorbu archivních pomůcek dle nových Základních pravidel. Harmonogram byl vypracován na základě certifikované Metodiky implementace pořádacího software ELZA v paměťových institucích. Fáze A a B proběhly z dílčí části již v roce 2018. Fáze C provoz a další rozvoj v roce 2023 pokračovala poté, co v roce 2022 začali v ELZA pracovat další dva archiváři, resp. co byla uzavřena servisní smlouva s firmou LightComp v.o.s.

V roce 2023 byl kladen důraz především na fázi D migrace dat (a její přípravu). V rámci spolupráce s LightComp v.o.s. připravovala Zuzana Nedbalová

převod databází Sbírký fotografií a Sbírký ikonografických pramenů k dějinám techniky a průmyslu. Převod je komplikovaný kvůli existujícím rejstříkům (jmenný, věcný, institucionální, lokalit), z nichž u rejstříku lokalit byl připravován a testován způsob párování jednotlivých hesel na CAM. Příprava převodu zmiňovaných i dalších databází zhotovených v jiném pořádacím software bude pokračovat i v roce 2023.

Elza byla v Archivu NTM instalována v roce 2023 postupně od verze 2.5.5 do verze 2.8.3.

III. 3. Využívání archiválií, badatelské služby

V průběhu roku 2023 badatelna archivu nadále zajišťovala badatelské služby pro dvě oddělení, Archiv NTM a Archiv architektury při Muzeu architektury a stavitelství (MAS). Stejně jako v předchozím roce i v roce 2023 byla archivní badatelna otevřena pro veřejnost dva dny v týdnu (úterý a středa, 9:00 – 17:00).

V rámci Archivu NTM bylo v roce 2023 zaznamenáno celkem 103 návštěv (z toho 11 návštěv pracovníků NTM) 66 badatelů (z toho 8 pracovníků NTM). Ke studiu bylo předloženo 407 manipulačních jednotek či souborů z 61 archivních souborů. Na přípravě materiálu badatelům a badatelkám se podílely všechny pracovnice a všichni pracovníci archivu. Celkem bylo zodpovězeno 90 dotazů týkajících se archivních fondů a sbírek.

IV. Stav archiválií

Z celkového počtu 609 archivních souborů, které Archiv NTM vede v základní evidenci NAD, je 258 (42,36%) archivních souborů nepoškozeno a 351 (57,64%) archivních souborů poškozeno (především: voda, tj. povodeň 2002 (202/33,55%), trhliny a přelomení (121/20,07%), křehkost a lámavost (110/18,24%) či prach (95/15,75%).

V průběhu roku 2023 byly vyčištěny, a/resp. do nových archivních obalů přebaleny archiválie v kartonech, resp. filmových krabicích v souhrnné metráži cca 40 bm.

Během roku 2023 bylo digitalizováno 1187 jednotlivin z 19 archivních souborů. Všechny digitální kopie mají statut kopií studijních. Pokračovalo se rovněž v průběžné digitalizaci materiálů ze Sbírký fotografií a Sbírký grafiky, ale šlo pouze o několik jednotlivin. Vedle toho proběhla externí digitalizace 102 filmových archiválií (16mm a 35mm filmové cívky) ze Sbírký fotografií (NAD 800) v délce necelých 1287 minut záznamu.

Potřebná metadata pro digitalizované archiválie připravovali příslušní správci archivních souborů, administrativní úkony spojené s uhrazením poplatků za digitalizované archiválie a jejich následné předání badatelům zajišťoval archivář Martin Ulrich. Případné publikování příslušných digitálních kopií archiválií bylo ošetřeno smluvně. V roce 2023 bylo realizováno 8 smluv o užití reprodukcí archiválií (a 1 další zůstala rozpracována), jejichž vyhotovení zajišťoval vedoucí archivu.

V. Konzervace a restaurování archiválií

V průběhu roku 2023 byla ve spolupráci s restaurátorským pracovištěm prováděna kontinuální očista negativů a diapozitivů ve Sbírce fotografií (NAD 800). Očištění a přebalení do nekyselého obalového materiálu pokračovalo u zatím nezaevidovaných diapozitivů a negativů, z nichž bylo do konce roku dokončeno 2475 kusů. K očištění a přebalení negativů došlo rovněž u fondu Viktorín Vojtěch (NAD 555) – jednalo se o 327 ks negativů o rozměrech 18 x 24 cm.

Z nezpracovaného fondu Vagónka Tatra (NAD 844) bylo restaurováno, ambulantně opraveno, očištěno a přebaleno celkem 3384 ks technických výkresů.

VI. Odborné aktivity Archivu NTM

VI. 1. Prezentační činnost

VI. 1. a) Podíl Archivu NTM na výstavách a expozicích NTM:

V roce 2023 se Helena Cedlová podílela na přípravě scénáře výstavy ke 120. výročí provozu elektrické železniční trati Tábor-Bechyně/700 let města Bechyně. Vlastní výstava „František, Elinka a Bechyňka. 120 let Křižíkovy elektrické dráhy Tábor-Bechyně“, vytvořená ve spolupráci s Husitským muzeem v Táboře, se konala 19. 5. – 25. 6. 2023. Vernisáž se konala 18. 5., doprovodné komentované prohlídky proběhly 19. a 20. 5. 2023.

Archiv NTM se prezentoval na vlastních webových stránkách
<http://www.ntm.cz/archiv-knihovna/archiv-ntm>.

VI. 2. Účast na výzkumných a přednáškových akcích

VI. 2. a) Přednášky:

Cedlová Helena: 120 let elektrické dráhy Tábor – Bechyně. 21. 6. 2023, Křižíkova elektrárna, Tábor.

Vácha Zdeněk: Depozitární hala NTM pro archiválie a papírové sbírkové předměty. I. celostátní setkání Odborné skupiny specializovaných archivů ČAS, 12. 4. 2023, Praha.

Vácha Zdeněk: Archiv Národního technického muzea. Přednáška pro studenty předmětu Vybrané problémy čs. archivnictví II AR1B113. FF MUNI, Brno, 27. 4. 2023.

VI. 2. b) Granty a výzkumné projekty:

Patočka Jaromír – Ulrich Martin – Vácha Zdeněk: účast na projektu DKRVO MK000023299, formou OON.

VI. 3. Bibliografie pracovníků

Vácha Zdeněk – Ulrich Martin – Patočka Jaromír – Janeček Jiří: Přemysl Koblic. Jednadvadesátník s fotoaparátem na sočské frontě. Edice deníků a korespondence z let 1914-1918. NTM, Praha 2023, ISBN 978-80-7037-400-9, 327s.

VI. 4. Práce v interních orgánech NTM

Vácha Zdeněk – Redakční rada NTM, Rada pro sbírkotvornou činnost NTM

VI. 5. Pedagogická činnost pracovníků, exkurze

4. 3. 2023 se konala exkurze pracovníků Archivu Českého rozhlasu.

17. 4. 2023 exkurze přípravné třídy ZŠ Korunovační Praha 7.

25. 5. 2023 exkurze pracovníků NTK Praha.

VI. 6. Členství ve vědeckých a kulturních institucích, organizacích apod.

Vácha Zdeněk: člen skupiny specializovaných archivů v České archivní společnosti;
od 5. 5. ve funkci tajemníka skupiny.

VII. Ostatní činnost pracovníků archivu

V roce 2023 pokračovalo vytížení archiváře Zdeňka Váchy úkoly spojenými s implementací elektronické spisové služby v NTM, včetně souvisejících modulů. Od 1. 11. 2023 byl zaučován nový metodik ESSL PhDr. Jiří Boubín.

V rámci výzvy č. 0342/2024 Digitalizace kulturních statků a národních kulturních památek II v rámci Národního plánu obnovy byla připravena žádost o zajištění prostředků pro digitalizaci filmových archiválií Archivu NTM. Výsledek bude znám nejpozději v dubnu 2024.

28. 2. 2024

PhDr. Zdeněk Vácha, vedoucí Archivu Národního technického muzea